

Aleg. 129.

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego
L. S. 394 „o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych“.

Uchwałą z 20. Grudnia przydzielił Wysoki Sejm Komisji gospodarstwa krajowego sprawozdanie Wydziału krajowego, odnośne do spraw melioracyjnych i regulacji rzek. Komisya idąc wślad za sprawozdaniem Wydziału, dzieli sprawozdanie swoje na działy, jak następuje:

I.

Przedsiębiorstwa melioracyjne ustawowe.

A. Sankcyonowane. Takowe rozpadają się na dwie kategorye: przedsiębiorstwa krajowe: (Łęg, Kisielina, Gniła Lipa) i na przedsiębiorstwa spółkowe subwencyonowane: (Nowy Breń, Kanał Chorzelski, Bagna Niskie, Rudnickie, Stary Breń i Wisłok).

Projekty techniczne i kosztorysy wypracowane przez biuro melioracyjne uznane zostały bez zmiany przez c. k. Ministerstwo za odpowiednie. Natychmiast po udzieleniu sankcyi, wziął się Wydział krajowy do zorganizowania całego aparatu potrzebnego dla wprawięcia w ruch tych robót jako przedsiębiorstwa krajowe i wypracował obszerną instrukcyę techniczno-administracyjną, instrukcyę rachunkową, oraz projekt statutu Spółki wodnej przez strony interesowane przy przedsiębiorstwie krajowym zawiązać się mającej i takowe przedkłada do wiadomości Wysokiego Sejmu. Są one ze sobą ściśle związane i stanowią organiczną całość. Cała władza i kierownictwo skoncentrowane są w rękach inżyniera kierującego robotą i delegata mianowanego przez Wydział krajowy. Instrukcyje te wypracowane są z uznania godną dokładnością, lecz dopiero praktyka okazać może, czy w szczegółach nie wypadnie zmian jakich poczynić. Zasadniczo mniema Komisya, że należy o ile możności oddzielać w większej administracji, jaką stanowi bezsprzecznie każde z przedsiębiorstw krajowych, kasowość od właściwej administracji, kontroli i strony technicznej przedsiębiorstwa. Obecnie kasowość jest w rękach delegata, który zarazem całą stronę administracyjną a nawet kontrolę w swej osobie jednoczy. Zachodzi obawa, że delegat ten, będący obywatelem mieszkającym w okolicy, w której się przedsiębiorstwo robi, będzie przeciążony pracą, obowiązkiem utrzymywania ksiąg, robienia miesięcznych wykazów dla Wydziału etc., obok innych ważnych czynności administracyjnej natury. Zdaje się przeto wskazanem, by w przyszłości kasowość była powierzona komu innemu, a tym mógłby być bez powiększenia kosztów na kraj spada-

jących, reprezentant Spółki wodnej, względnie tak długo, póki Spółka wodna ukonstytuowana nie jest, przez Wydział krajowy wybrany członek komitetu reprezentującego interesowanych właścicieli.

Co do szczegółów odnośnych do postępu robót, rachunków i czynności około ukonstytuowania się spółek wodnych, odsyła się do sprawozdania Wydziału krajowego, które jest pod temi względami wyczerpujące.

Nasuwa się tu uwaga ogólnej natury, że koszt wszystkich robót przy wszystkich przedsiębiorstwach tak spółkowych, jak krajowych, ponosił dotąd w roku ubiegłym fundusz krajowy. Pomimo sankcjonowania odnośnych ustaw, z których dwie już w 1885. r. uzyskały sankcyę, użytych W. Rząd tylko 5.000 zł. dla spółki wodnej Nowego Brnia na poczet raty teje spółce należnej, i to nie spółce wprost lecz za pośrednictwem Wydziału powiatowego. Przyczyna tego opóźnienia we wpływanu rat od c. k. Rządu ustawą przyznanych, leży w trudności ukonstytuowania się spółek wodnych. Prawomocne ukonstytuowanie się tychże rozbija się o techniczne trudności ustalenia obszaru konkurencyi i sporządzenia katastru konkurencyjnego. Widzimy ze sprawozdania Wydziału, że przy wszystkich przedsiębiorstwach krajowych, a nawet przy największej części przedsiębiorstw spółkowych, inżynierowie krajowi zmuszeni są dla pospiechu w dopięciu pożądanego celu sami ustalać obszar konkurencyjny i sporządzać kataster konkurencyjny, który jednak potem musi być przez organa techniczne rządowe potwierdzony, albowiem ustawa wodna wyraźnie zastrzega, że ustalenie obszaru i sporządzenie katastru mającego służyć za podstawę do zawiązania spółki wodnej, należy do władzy politycznej. Siły techniczne krajowe, których liczba przy rozwoju, jaki roboty melioracyjne i regulacyjne w kraju, jak to w dalszym ciągu niniejszego sprawozdania uwidoczniło, jest za słabą i które Komisyja proponuje wzmocnić z obciążeniem budżetu krajowego, są zmuszone wykonywać czynności należące do organów technicznych władzy politycznej, a c. k. Rząd wstrzymuje wypłaty na rzecz melioracyi z powodu braku formalności, których niedopełnienie jest spowodowane niedostatecznością jego własnych sił fachowych. Z tego powodu, oraz z powodu uwag zamieszczonych poniżej w sprawozdaniu o regulacjach rzek za spławne nie uznanych, postanowiła Komisyja przedłożyć do uchwały Wysokiemu Sejmowi rezolucyę wzywającą Rząd do wzmocnienia, w miarę zachodzącej potrzeby, swych sił technicznych przy c. k. Starostwach.

Ale obok niedostateczności sił technicznych jest i co innego. Oto nie da się zaprzeczyć, że i organa administracyjne c. k. Rządu, od czasu wydania cyrkularza przez Namiestnictwo wzywającego organa podwładne do gorliwego popierania dzieł melioracyi i regulacyi w kraju, w gorliwości swej ostygły i nie dają sprawom tym, w szczególności zaś sprawie zawiązywania spółek, tego poparcia, bez którego rzeczywiście żadna spółka wodna dojść do skutku nie może. Tej to oziębłości przypisać można, że spółki wodne zawiązać tak trudno, a większa część tych spółek, które już zawiązane zostały, stoją prawnie na słabych nogach, a to dlatego, że władze polityczne przyjmują protokolarnie przystąpienia do spółki gmin, jako takich z podpisem wójta i zwierzchności, czego ustawa wodna nie dopuszcza. Ustawa ta zna tylko pojedynczych właścicieli.

Ponieważ niepodobna jest przypuszczać nieznamomości ustawy wodnej u organów władz, domyślać się wolno, że im sprawa spółek na sercu nie leży. Chyba, że chciły c. k. Starostwa zawiązać spółkę jak najszybciej, a nie mogąc podołać katastrofi konkurencyjnemu, przyjęły podpisy gmin. Ta usłużność znowu do niczego nie doprowadziła, albowiem c. k. Ministerjum dopatrzyło rzeczy natychmiast i odmawia subwencyi. Przebieg historyczny zawiązywania i rozwiązywania tych nielicznych spółek wodnych, które w kraju są, przez cały szereg lat daje smutny obraz nieradności. Komisyja upatruje w tej sprawie szkopa, o który, jeśli tak dalej pójdzie, cała kwestya tej kategorii melioracyi rozbić się może i dlatego z naciskiem uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie rezolucyi II.

B. Przedsiębiorstwa nowo projektowane. Przedewszystkiem zwróciła Komisya gospodarstwa krajowego swoją uwagę na to, aby nie przedstawiać Wysokiej Izbie do uchwały regulacyi części systemu wód, którego całość nie byłaby zbadaną i stopniowa regulacya systematycznie obmyślana. Otóż przyszła Komisya pod tym względem na podstawie badania planów i map do przekonania, że uregulowaniem t. zw. kanału Chorzelowskiego, dalej Babulówki, Trześniówki z Krzemienicą i Łęgu, którego regulacya już w przeszłym roku uchwaloną została, jest ujęciem w karby osobnego systemu wód, dopływów Wisły między Wisłoką i Sanem, wielkie zrządzających szkody w rozległych łanach przeważnie pięknej gleby. Komisya ma sobie za obowiązek wypowiedzieć zdanie swoje z naciskiem, że Wysoki Sejm, który uchwalił w roku zeszłym regulacyę Łęgu, znajduje się niejako w położeniu przymusowem co do uchwalenia innych regulacyj tegoż systemu wód, Babulówki, Krzemienicy, a szczególnie Trześniówki, jeżeli rozpoczęta już regulacya Łęgu nie ma być dla poniżej położonej okolicy kłeską.

Nie straciła jednak Komisya z oka względu na ciężki nasz budżet krajowy, oraz na okoliczność, że w rozwijaniu robót melioracyjnych już i sama przezorność nakazuje postępować stopniowo i ostrożnie.

Temi powodowana zapatrywaniami, przedkłada Komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały :

1. ustawę o regulacyi Trześniówki wraz ze wstawieniem kwoty odpowiedniej w budżet 1887. roku, upraszając jak najusilniej Wysoką Izbę o uchwalenie tej ustawy z powodu powyżej przytoczonego, z uwagą, że nie uchwalenie tej ustawy lub nawet odłożenie jej wykonania na rok jeden, miałyby za skutek, że roboty rozpoczęte na Łęgu, a które wedle sprawozdania Wydziału krajowego kosztowały przeszło 11.000 zł., musiałyby być powstrzymane z wielką szkodą dla przedsiębiorstwa, a niżej położone obszary gruntów, z powodu już dokonanych robót, będą narażone na niebezpieczeństwo znacznych szkód.

2. Ustawę co do regulacyi Babulówki i Krzemienicy ze zmianą jednak terminu w ten sposób, że rozpoczęta ona będzie dopiero w roku 1888.

Korzyść z uchwalenia tej ustawy w tym roku zamiast wyczekiwania roku przyszłego jest widoczną: uchwalenie jej jest presją na strony konkurujące i na c. k. Władze, by się krzątały około utworzenia spółki wodnej, sporządzenia katastru etc. i można mieć uzasadnioną nadzieję, że wskutek tego wcześniej wpłyną subwencye rządowe i datki konkurencyjne, przez co umożliwionem będzie porządne finansowanie przedsiębiorstwa, które w roku ubiegłym, jak to świadczy sprawozdanie Wydziału krajowego co do przedsiębiorstw już sankcyonowanych i rozpoczętych, odbywało się dorywczo, z trudnością nieraz dla kasy krajowej, a może i ze szkodą dla postępu samych robót.

Co do ocenienia korzyści z dokonania powyższych dwóch przedsiębiorstw, to posiadają one zdaniem Komisyi wszelkie warunki, aby były przez Wysoki Sejm jako przedsiębiorstwa krajowe uznane.

Obszar gruntów meliorowanych wynosić ma podług planów biura melioracyjnego przy Babulówce i Krzemienicy 16.948 morgów, przy Trześniówce 23.203 morgów. Koszt na morg przy Trześniówce 13 zł. 87 ct., przy Babulówce 6 zł. 90 ct. Grunta w znacznej części do najlepszych w kraju należące, nabiorą dopiero przez regulacyę odpowiedniej wartości. Można więc melioracyę zaliczyć do stosunkowo najtańszych, względnie najwdzięczniejszych w Galicyi i całej Cislitawii.

Regulacya Trześniówki była już w r. 1884. przedmiotem uchwały W. Sejmu. Uchwalona ustawa nie uzyskała sankcyi z powodu zmian w projekcie technicznym. W r. 1885. ukażała się na stole prezydyalnym jako przedłożenie rządowe, do uchwały jednak W. Izbie przedstawioną nie została; wreszcie w czasie bieżącej sesyi wniósł Wydział krajowy projekta do regulacyi Babulówki i Krzemienicy, oraz do regulacyi Trześniówki, preliminarzując koszt pierwszej na 160.000 złr. z rozkładem na lat 5, co czyniło koszt 40%, rocznie po zł. 12.800 na kra-

jowy fundusz, zaś ogólny koszt Trześniówki 235.000 zł., 40% na kraj rozkładając na lat 6 czyni 15.600 zł. rocznie na fundusz krajowy.

Wydział krajowy odniósł się był zarazem do c. k. Ministerstwa rolnictwa z zapytaniem, czy może rachować na sankcyę w mowie będących ustaw. Na to zapytanie otrzymał Wydział krajowy odpowiedź w przededniu odroczenia Sejmu, którą c. k. Ministryum oświadcza, że zgadza się na proponowane przez Wydział krajowy przedsiębiorstwa, jednak wyklucza od regulacyi górną Trześniówkę, co do której objawia pewne wątpliwości, mianowicie odnośnie do rentowności przedsiębiorstwa oraz i co do planów i kosztorysów tej części melioracyi i wskutek tego redukuje koszta przedsiębiorstwa z 235.000 na 177.000, zaś co do Babulówki z Krzemienicą żąda i uzasadnia nieznaczną redukcycę kosztów ze 160.000 złr. na 155.000 złr.; dalej zauważa, że wypadaloby w nagłótku ustawy wymienić potok Trześnię, — wreszcie żąda badania przez rzeczoznawców, czy wydatek na w mowie będącą melioracyę byłby w stosunku do otrzymanych korzyści.

Chociaż Wydział krajowy obaw tych pod względem rentowności nie podziela, owszem przedsiębiorstwo jako wyjątkowo rentowne w sprawozdaniu przedstawia, zwołał w Radzie powiatowej Mieleckiej dnia 30. Grudnia 6 obywatele okolicznych jako rzeczoznawców, którzy protokolarnie w obecności Starosty przedsiębiorstwo za rentowne uznali.

Dalej zażądał Wydział od Wydziałów powiatowych Mielec, Tarnobrzeg, wykazu szkód zrzadzonych przez Krzemienicę i Babulówkę z Trześnią w r. 1884., któreto wykazy nadeszły w pierwszych dniach Stycznia b. r. i wykazują cyfrę 40.570 zł. w powiecie Tarnobrzskim, zaś w powiecie Mieleckim 318.000, razem 358.570 zł. szkód zrzadzonych w polach w r. 1884. Przypuszczając nawet, że te cyfry nieco za okrągło rachowane są, to przecież są one silnem poparciem rentowności przedsiębiorstwa, które ogólnie kosztować ma tylko 155.000 zł.

Wreszcie żąda c. k. Ministryum, by rozkład robót nie na lat 6, jak proponował Wydział krajowy, lecz na lat 4 miał miejsce.

Tak Wydział krajowy jak i Komisya gospodarstwa krajowego postanowiły zgodzić się na proponowane przez c. k. Ministerstwo zmiany i upraszać Wysoką Izbę o uchwalenie odnośnych wniosków i ustaw.

Dalej projektuje Wydział krajowy osuszenie bagien Oleskich, mające być przedsięwzięte przez Spółkę wodną subwencyonowaną przez państwo, względnie fundusz melioracyjny państwowy i krajowy. Melioracya obejmować ma przestrzeń 13.000 morgów, ogólny koszt 40.000 zł. (co do innych szczegółów patrz spraw. Wydziału krajowego). Ponieważ tu chodzi nie o ochronę od klęsk, lecz o podniesienie li tylko rentowności gruntów przez osuszenie, proponuje Wydział zastosowanie §. 4. ustęp 2. b. ustawy melioracyjnej w związku z §. 6 ustęp 2. tejże ustawy z 30. Czerwca 1884. i wnosi zasilek 20% z funduszu krajowego i tyleż z funduszu państwowego, czyli po 8.000 zł., rozłożonych na lat dwa czyli po 4.000 zł. rocznie.

Komisya uznaje użyteczność melioracyi, która kosztować będzie na morg zaledwie 3 zł. i 8 ct. i podniesie znakomicie wartość znacznego obszaru ziemi w kraju, a to tem chętniej i skwapliwiej czyni, że melioracya wyjdzie na korzyść obszaru położonego we wschodniej części kraju, która dotychczas mniej korzystała i korzysta z funduszy poświęconych przez państwo i kraj na cele melioracyjne, niż zachodnia a osobliwie środkowa część kraju, i prosi Wysoki Sejm o uchwalenie odnośnej ustawy, która o tyle od przedłożonej przez Wydział krajowy zostaje zmienioną, iż tak jak przy Babulówce, wchodzi w życie dopiero w 1888. roku. Uwagi uczynione w tym względzie nieco wyżej, mają i tu swoje zastosowanie. Póki spółka wodna nie zawiązana, obszar konkurencyjny przez c. k. Władze nie ustalony, ani prestatycy stron, ani subwencya państwowa wypłacane nie będą, a cały ciężar melioracyjny spadłby czasowo na kraj. Uchwalenie zaś ustawy z terminem rocznym jest najlepszym bodźcem tak dla stron jak i dla Władz odnośnych rażnego krzątania się około ukonstytuowania się spółki, która za rok ukonstytuować się może i powinna.

W myśl wyżej wyrażonych uwag odpada uchwała II. wniosków Wydziału krajowego „Sejm przyzwala na popieranie przedsięwzięć melioracyjnych na zasadzie ustawy z 30. Czerwca 1884., dotację na rok 1887. w kwocie 113.120 zł.“

Suma 113.120 zł. powstała z kwoty 80.654 zł., które Wydział krajowy wstawia w budżet na podstawie już uchwalonych ustaw, które obecnie tylko budżetowo przez Sejm uchwalone być winny, z którymi Komisya gospodarstwa krajowego zupełnie przed Wysoki Sejm występować nie potrzebuje; dalej z kwoty 28.466 na regulację Trześniówki i Babulówki, nareszcie z kwoty 4.000 zł. na osuszenie bagien Oleskich. Ponieważ jednak według propozycji Komisji ani Babulówka ani bagna Oleskie budżetu tegorocznego obciążać nie mają — zaś stosownie do żądania c. k. Ministerjum rolnictwa koszta na Trześniówkę zredukowane ale zato na lat tylko 4 rozłożone zostają, Komisya prosi o uchwałę, którą pod V. umieszcza.

II.

Regulacje przy rzekach za spławne nieuznanych.

W dziale tym przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi do uchwały szeregi pozycji przeznaczonych na regulację rzek za spławne nieuznanych, na podstawie uchwały Sejmowej z dnia 6. Października 1882., mocą której Sejm do tej kategorii regulacji oświadczył się z gotowością przyścia w pomoc z jedną trzecią kosztów, jeśli i Wysoki Rząd to samo uczyni.

Pozycje pod a) i b) Komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały nie przedstawia, albowiem są już w roku zeszłym uchwalone i tylko cyfry wstawione w tegoroczny budżet będą, jak się samo przez się rozumie, przy budżecie przez Wysoką Izbę uchwalone. Co do innych pozycji, które są nowe, to w myśl uchwały Sejmowej z 6. Października 1882., nie może Komisya, jak tylko je Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zalecić.

Udziały c. k. Rządu i stron są przy tych robotach przynajmniej równe, w niektórych wypadkach znacznie wyższe niż udział, który kraj weźmie, jeśli Wysoki Sejm uchwali te melioracje, np. przy regulacji Dunajca pod Wróblowicami c. k. Rząd daje 40% i koszta zarządu; przy regulacji Raby pod Winiarami strony dają materiały w wartości 6.500 zł., kraj i Rząd po 2.100 zł., przy regulacji i przekopie Sanu pod Bolestraszcycami daje Rząd 60% kosztów.

W pozycji k) 145 (Rubr. budżetu XIII.) wstawił Wydział do dyspozycji swojej 3.000 zł. na regulacje rzek niespławnych. W przedłożeniu obecnem podnosi tę cyfrę do 5.000 zł., uzasadniając to podwyższenie coraz to mnożącymi się uzasadnionymi podaniami o subwencje na regulację rzek niespławnych, subwencyonowanych przez państwo, z których cytuje regulację Dunajca pod Wielką Wsią, (subwencja krajowa w wysokości 2.000 zł.), Dunajca pod Załubińcem (subwencja 231 zł.), regulacja Raby pod Stadnikami (subwencja w nieokreślonej jeszcze kwocie) i wiele innych podań. Komisya ze swego stanowiska popiera to żądanie i uprasza o przyjęcie przez Wysoki Sejm kwoty 5.000 zł.

Regulacje te odbywają się na podstawie planów i kosztorysów wyrobionych przez inżynierów rządowych, najczęściej na żądanie stron interesowanych, w wyjątkowych wypadkach tylko za inicjatywą Rządu. Jest bezsprzecznie do życzenia, aby te niejako na wrywkę robione regulacje, zastąpione były systematycznie od dołu do góry postępującymi robotami, a zatem, aby zostały ujęte w jakiś obmyślony naprzód i jednolity plan i kierunek. Dalej, byłoby zdaniem Komisji wielce pożądanem, aby przy sporządzaniu planów i kosztorysów była przyznana organom krajowym, względnie Wydziałowi krajowemu jakaś ingerencja, a przynajmniej, aby plany i kosztorysy były przez organa krajowe aprobowane, względnie aby mogły być przez te organa w razie uznania zredukowane i aby subwencja krajowa dopiero na podstawie tej aprobaty, to jest na podstawie zredukowanych kosztów, była procentowo wymierzana. Nasuwa się tu uwaga, iż udział Skarbu państwa w regulowaniu tej

kategorii wód jest za niski. Wszak według przedłożenia rządowego, wniesionego w Radzie państwa, miało państwo ponosić 60% ogólnych kosztów regulacji. W regulacjach zaś wymienionych bierze c. k. Rząd tylko 30% wydatków w większej części wypadków, w niektórych zaś tylko bierze wyższy udział jak n. p. w regulacji Sanu pod Bolestraszcami, gdzie daje 60% kosztów. Ależ ta ostatnia regulacja znajduje się na przestrzeni rzeki Sanu, która powinna być wyłącznie na koszt państwa regulowaną. Rezolucją bowiem z r. 1884. wezwał był kraj c. k. Rząd, aby San aż do Przemyśla za spławny uznał, a c. k. Rząd na to w zasadzie się zgodził. Lecz dotychczas uznanie to nie zostało w praktyce zastosowane.

Komisya uważa za stosowne te krótkie uwagi podać do wiadomości Wysokiego Sejmu nie z celem odmówienia subwencji dla regulacji, o których mowa była nieco wyżej, gdyż przeciwnie wnosi ich uchwalenie, lecz uważa za swój obowiązek uczynić je zasadniczo, jako dyrektywę dla Wydziału krajowego i aby zaznaczyć swoje stanowisko w tak ważnej kwestyi, jaką jest kwestya regulacji rzek w Galicyi.

III.

W pozycyi budżetu 147 (rubr. XIII.) wstawił Wydział krajowy zł. 1.000 na przeprowadzenie niwelacji i studyów dla powiatów, gmin i spółek wodnych. Uchwałą z 27. Września 1882. postanowił Wysoki Sejm, że dla gmin i spółek wodnych zawierających się, ma być na żądanie udzielona pomoc techniczna bezpłatnie, jeśli obszar meliorowany wynosi co najmniej 200 hektarów; na mocy tedy tej uchwały i żeby umożliwić tym przedsiębiorstwom korzystanie z kredytu państwowego dla drobnych melioracji, przedkłada Wydział tę pozycyę nową w budżecie. Jest bowiem w budżecie państwowym pozycya, która w budżecie z r. 1885. wynosiła 92.000 zł., w budżecie na 1886. wynosi 80.000 zł., z której Galicya dotąd niekorzystała zupełnie. Jest to suma dana do dyspozycji Ministerstwa rolnictwa na popieranie pomniejszych melioracji; w rozdzielaniu tej subwencji nie jest Ministerstwo krępowane ani obowiązkową subwencją krajową ani koniecznością ustawy krajowej, jak przy funduszu stworzonym ustawą z 30. Czerwca 1884. Aby umożliwić interesowanym w kraju korzystanie z tego funduszu, uprasza Wydział o uchwalenie tej kwoty i popiera swoje żądanie poważną listą podań z różnych stron kraju pochodzących, Komisya popiera te żądania Wydziału i prosi Wysokiego Sejmu o uchwałę pod VI.

W pozycyi 141 budżetu podwyższa Wydział krajowy dotacyę na biura melioracyjne o 1.850 zł. w stosunku do uchwalonej na r. b. dotacyi. Nadwyżka ta spowodowaną została potrzebą pomnożenia sił technicznych dla studyów przygotowawczych do robót melioracyjnych przez Wysoki Sejm poleconych. Trzy przedsiębiorstwa krajowe (Łęg, Kisielina i Gniła Lipa) absorbują prawie zupełnie trzech inżynierów krajowych, a zachodnia część kraju domaga się ekspozytury biura melioracyjnego w Krakowie. Wydział zamierza podwyższyć płacę dwom inżynierom i dwom asystantom, ze względu na nawał pracy, której od nich wymaga, tudzież stworzyć cztery nowe posady inżynierów-asystantów. Komisya gospodarstwa krajowego z uwagi na coraz większy rozwój prac melioracyjnych i regulacyjnych w kraju, uznaje potrzebę takiego pomnożenia sił technicznych biura melioracyjnego. W pozycyi 141 d proponuje Wydział wydatki na utworzenie ekspozytury biura melioracyjnego w Krakowie w kwocie zł. 300. Utworzenia tej ekspozytury domagało się walne zebranie Towarzystwa rolniczego krakowskiego i nie ma wątpliwości, że jest w Krakowie szerokie pole dla działalności takiego eksponowanego inżyniera nietylko przy drenowaniu całego Podgórzka karpackiego, ale i przy regulacji wód całego tamtejszego Powiśla. W Tarnowie i Sanoku kosztują ekspozytury tylko po 200 zł.,

nadwyżka zł. 100 proponowana przez Wydział krajowy znajduje usprawiedliwienie w wyższych cenach mieszkań w Krakowie. Komisya gospodarstwa krajowego uprasza Wysoki Sejm o odpowiednią uchwałę pod VII.

Wydział krajowy uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie następującej rezolucyi: „Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl §. 3. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. roku przeznaczył z państwowego funduszu melioracyjnego dla Galicyi stosownie do rozległości, a szczególnie potrzeby robót melioracyjnych w tym kraju, kwotę 1,300.000 zł.“ Jak wiadomo, ustawa z 30. Czerwca 1884. roku stworzyła fundusz melioracyjny po 500.000 zł. rocznie przez 10 lat razem zatem 5,000.000 zł. wynosić mający. Wydział krajowy znajduje, że Galicya wynosząca przeszło 26% całej Cislitawii jako przestrzeń, tyleż mniej więcej jako ludność, z uwagi zwłaszcza na wielkie zaniedbanie, w jakim się z dawna znajdowała pod względem regulacyi wód, ma prawo korzystania co najmniej z 26% całego funduszu melioracyjnego. Przedstawia dalej Wydział krajowy obraz dotychczasowego zużytkowania tego funduszu, (wyłączając pożyczki oprocentowane i bezprocentowe, które także z tego funduszu udzielane bywają). Ogólnie jest wydana lub ustawami przeznaczona z tego funduszu suma 1,842.965 zł., z której dla Galicyi jest zapewniona tylko suma 383.428 na podstawie ośmiu sankcyonowanych przedsięwzięć, w 1886. roku zostało z tego funduszu przeznaczone 334.295 zł., z których dla Galicyi 74.907 zł.

Do przedłożenia takiej rezolucyi został Wydział krajowy zachęcony przez przykład Tyrolu. Tyrol stanowi co do obszaru 8.46%, co do ludności 4.12% Przedlitawii; co do siły podatkowej jest pięć razy słabszy od Galicyi. Mimo że otrzymał kilkanaście milionów subwencyi państwowych na regulację Adygi i innych rzek, zażądał w roku ubiegłym 16tą część mniej więcej całej sumy pięć-milionowego funduszu w sumie 300.000 zł. osobną uchwałą Sejmową i chociaż nie przedstawił w tym celu ani jednego projektu ustawy krajowej, co jest niezbędnem do uzyskania subwencyi melioracyjnej, otrzymał w roku 1886. pierwszą ratę tego zasiłku w kwocie 30.000 zł., czego dowodem zatwierdzony preliminarz państwowego funduszu melioracyjnego na 1886. r.

Dalej dowodzi Wydział krajowy, że regulacje wód w naszym kraju są bez porównania tańsze i większą przynoszą korzyść niż w Tyrolu. I tak utrzymuje Wydział, że regulacja Adygi, która kosztuje przeszło 10 milionów, melioruje obszar niewiele większy, niżeli regulacja n. p. Krzemienicy, która kosztować ma 160.000 zł. i dowodzi wykazami, że dochód katastralny z jednego morga a zatem wartość meliorowanego gruntu jest wyższą w Galicyi aniżeli w Tyrolu.

Komisya przyłącza się do tych wywodów, za którymi przemawia jeszcze i ta okoliczność, że kiedy w dawniejszych czasach fundusz Państwowy wiele uczynił dla regulacyi rzek w innych prowincjach, w Galicyi nie przyczyniał się on zupełnie do uporządkowania kraju pod tym względem i uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie przez Wydział proponowanej rezolucyi pod VIII.

Do powyższych uwag należy jeszcze dorzucić, że w Galicyi do kosztów pojedynczych przedsięwzięć przyczynia się Skarb państwa procentowo w stosunku do ogólnych kosztów przedsięwzięć w niższym stopniu niż w innych prowincjach. I tak: stanowi udział funduszu melioracyjnego w kosztach robót melioracyjnych w innych prowincjach z wyłączeniem Galicyi 40 $\frac{1}{2}$ %, w Galicyi zaś dochodzi zaledwie przeciętnie do 29%. Powodem tego stosunku jest okoliczność, że w Galicyi niemożna było zastosować robót górskich, dla których państwowa ustawa melioracyjna przyznaje daleko wyższy bo do 50% dochodzący zasiłek z państwowego funduszu. A jednak w kraju naszym jest wiele potoków górskich potrzebujących zabudowania, nieustępujących w szkodliwości swych wód najdzikszym potokom Alpejskim.

Stwierdził to starszy Radca lasowy pan Salzer, który objeżdżał Karpaty w towarzystwie Jego Ekscelencji pana Ministra rolnictwa w 1884 r. i w ogłoszonym dziełku swem zalicza do najniebezpieczniejszych potoki górskie wpadające do Dunajca, Białej, Wisłoki, Sanu, Dniestru i Stryja. Pan Salzer stoi na czele oddziału techników lasowych dla zabudowań potoków górskich, znajdującego się przy Ministerstwie rolnictwa w Wiedniu. Oddział ten ma dla wszystkich krajów położonych na północ od Dunaju tylko jedną sekcję złożoną z trzech techników lasowych z siedzibą w Cieszynie. Ci technicy są zaledwie w stanie podołać zdjęciom i nadzorowi potoków górskich w dorzeczu górnej Wisły na Szląsku. W Galicyi zaś oprócz projektowanych robót górskich przy zamierzonej regulacyi czternastu rzek, zachodzi potrzeba gwałtownego zabudowania wielu potoków, o co się liczne gminy i powiaty usilnie dopominają. W skutek tego odniósł się Wydział krajowy pismem z 15. Lipca r. z. do pana Ministra rolnictwa z żądaniem utworzenia oddzielnej sekcyi dla robót górskich w Galicyi z siedzibą we Lwowie. Sekcya ta zostawałaby podobnie jak Alpejska (w Villach) i Cieszyńska pod kierownictwem Szefa zabudowań potoków górskich w Ministerstwie rolnictwa. Uznając pożyteczność jaknajrychlejszego wprowadzenia w życie tej instytucyi, Komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie rezolucyi pod IX.

Sprawozdawca:

Sanguuszko w. r.

Przewodniczący:

Stanisław Polanowski w. r.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacji rzeki Trześniówki.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Trześniówki na przestrzeni od ujścia jej do Wisły aż do ujścia potoku Dąbrowa wraz z potrzebnem uregulowaniem potoków Dąbrowy i Żupawy w powiecie Tarnobrzeskim, ma być wykonaną w ciągu lat czterech po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma projekt przez Wydział krajowy w roku 1885. wypracowany, w którym koszta preliminowane są w okrągłej sumie 177.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym poczynić zmiany w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 40% preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów,

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych, w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w czterech równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacji gruntów, jako kapitału zakładowego;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
- 3 z dochodów uzyskanych z wydzierżawiania wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń, potrzebnych dla konserwacji budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i stronom interesowanym przyznany będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami, oraz potoku Trześni.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacja potoku Krzemienicy i Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły, wraz z uregulowaniem potoku Rowu i Trześni, ma być wykonaną w ciągu lat pięciu począwszy od r. 1888., jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma projekt, który ułoży Administracya państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Koszta wykonania jednak przekroczyć nie mogą kwoty 155.000 zł. jako sumy preliminowanej na podstawie istniejącego już projektu rządowego z r. 1876., uzupełnionego przez krajowe biuro melioracyjne.

Wydział krajowy zostaje upoważnionym także po dokonaniem ułożeniu tego projektu poczynić w nim zmiany w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyżej wskazanej sumy maksymalnej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

- a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;
- c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru liczby członków Wydziału tej spółki, określi statut przez Władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne, mają być uiszczone w czasie budowy w pięciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacji gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacji budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i administrację funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośrednio współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o osuszeniu bagien Oleskich.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Osuszenie bagien w gminach i obszarach dworskich powiatu Brodzkiego i Złoczowskiego: Chwatów, Zahorce, Olesko, Konty, Czyżki, Juśkowice, Sokołówka, Rażniów i Turze, które winno być wykonane w ciągu dwóch lat poczynszy od roku 1888. przez spółkę wodną na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38 zawiązać się mającą, uznane zostaje za przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z roku 1886. preliminujący koszta robót na 40.000 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tej melioracyi mają się przyczyniać:

- a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości dwudziestu procent preliminowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. b) ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 takim samym bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości dwudziestu procent kosztów.
- c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tych podstawach nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Zasilki krajowe i państwowe oraz prestacje członków spółki mają być uiszczone w czasie budowy w dwóch równych ratach rocznych z góry.

§. 5.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli ponosić winni członkowie spółki wodnej wspomnieni w §. 3. pod c) według wskazanego tamże stosunku.

§. 6.

Wykonanie robót melioracyjnych i konserwacyjnych prowadzić ma Wydział spółki wodnej.

Sposób, w jaki ma być utworzony Wydział spółki wodnej, tudzież liczbę członków tego Wydziału oznaczy statut spółki przez władzę polityczną ułożyć się mający.

Tak Administracyi państwa jak i Wydziałowi krajowemu służy prawo wysyłania swoich delegatów do Wydziału spółki z głosem stanowczym.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i Wydziałowi krajowemu przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, oznaczyć ma Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.